

אומר אני מעשי למלך¹

א. נצטוינו גבי ז' אומות "לא תחיה כל תמחה את זכר עמלק" (דברים כ', ט"ז), וגבי עמלק "תמחה את זכר עמלק" (דברים כ"ה, י"ט), ולא כתיב "את עמלק", אלא "את זכר עמלק". ופירש"י (שם) שלא יהא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה. והוא מפורש בכתוב גבי שאול שנצטוו להחרים גם הבהמות (שמואל א', ט"ו, ג'), משא"כ בז' אומות, שאין חובה להרוג את בהמותיהם. עוד גבי עמלק נשבע הקב"ה, שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה עמלק מן העולם (רש"י סו"פ בשלה, מדרש תנחומא סוף תצא), ולא מצינו בתורה חרון אף כזה על שום אומה ולשון, זולת עמלק. וצריך להבין פשוטי הדברים בזה.

ב. והנה במלחמת עמלק עם ישראל צריך להבין מה היה חפצו ומטרתו של עמלק במלחמה זו, בשעה שישראל הלכו לדרכם ולא עלה בדעתם להתגרות בו וא"כ לא היה לו צורך להגין על עצמו. וגם אין לומר שהיתה כונתו להרחיב את גבולו בכיבוש ארצות, שהרי במדבר היו. וגם לא היו מתעכבים, אלא הולכים תמיד ממסע למסע ולכאורה היא חידה סתומה. אבל פתרון החידה הזאת מפורש בכתוב (שמות י"ז, ט"ז): "מלחמה לה' בעמלק", היינו שעמלק הלך ללחום נגד הקב"ה ואילו היה יכול לעשות סולמות לעלות לרקיע היה עושה כן, אבל כאשר זה לא היה בכחו, ערך מלחמה נגד ישראל, שהם עבדי ה' והיו הולכים לקבל עול מלכות שמים. וא"כ כל חפצו היה לא להנאתו אלא להכעיס נגד הקב"ה ולבזות כבוד

שמים בכל יכלתו. "נוטל מילות וזורקן כלפי מעלה" (מדרש איכה רבתי ג', מ"ג). אמנם ב' אומות, אף שעשו כל התועבות, אבל כונתן היתה להנאת עצמן ולא להכעים.

[אוצר החכמה]

העושים להכעים הם מזרע עמלק ג. והנה רז"ל מסרו לנו מפתח לכל סיפורי התורה "מעשה אבות סימן לבנים" (עי' רמב"ן ריש פ' וישלח), וא"כ גם מעשה עמלק סימן לזרעו ונמצינו למדין מזה, כי העושים להכעים הן מזרע עמלק. ושמעתי מהקדוש בעל ח"ח ז"ל אודות היעווסעקעס בזה"ל: "ביי מיר איז ברור אז זיי זיינען פון זרע עמלק" (ברור לי שהם מזרע עמלק), וז"ל הגר"א באבן שלמה, פרק חבלי משיח: הערב רב דבוקים מאד בישראל וישראל לומדין ממעשיהן ממ"ש ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם (תהלים ק"ו, ל"ה). והם העשירים עליו גאווה וכו', וא"א להפריד הע"ר רק ע"י קושי הגלות. ה' מיני ע"ר יש בישראל וכו', ובעלי מחלוקת הם גרועים מכולם והם נקראים עמלקים ואין בן דוד בא עד שימחו מן העולם וכו'. עמלקים הם ראשי ישראל בגלות ועליהם נאמר (איכה א', ה') היו צריה לראש, וכל עזי פנים ורשעים שבדור הם מגלגול גשמתן של ע"ר ובני קין וכו'. וזה מרומז במ"ש (בראשית ל"ג, נ'): וישם את השפחות וילדיהן ראשונה, הם הע"ר שהם ראשי העם, ואת לאה וילדיה אחרונים, הם הע"ה הטובים שהם כפופין תחת הע"ר, ואת רחל ואת יוסף אחרונים, אלו ת"ח שהם שפלין מכל וכו'. והע"ר הם גרועים מעכו"ם, שישראל נמשכין אחריהם, שרואין שהשעה משחקת להם, וזהו סיבת אריכת הגלות עיי"ש. ומה שהביא הגר"א מהכתובים הנ"ל מפני שהפרשה ההיא ששב יעקב מגלותו לבית אביו ועדיין היה בדרכו, היא פרשת עיקבתא דמשיחא. ופרשה הקודמת לה היא פרשת הגלות, במ"ש הרמב"ן שם.

הערב רב ד. וז"ל רעיא מהימנא פרשת נשא (דף קכ"ה דפוס ווילנא): א"ל רע"מ באומאה (בשבועה) עלך בשמא דידו"ד לא תאחר בכל יכולתך, דהא אנא בצערא סגי וכו' ואני חשיב בעינייהו בין ערב רב רשיעיא, ככלב מת דסרח בינייהו דחכמת סופרים תסרח בינייהו בכל קרתא וקרתא, ובכל אתר דיישראל מפוזרין בינייהו בין מלכוון ואתהדרו אינון ערב רב רעין על ישראל עאנא

דקוב"ה וכו' ולית לון יכולת למעבד טיבו עם ת"ח. ואנשי חיל ויראי חטא מסובבים מעיר לעיר ולא יחוננו ומחרימין ע"ר ביניהו ולא יהבין לון באתרין סגיאין אלא דבר קצוב דלא יהא תקומה לנפילו דלהון ואפילו חיי שעה. וכל חכמים ואנשי חיל ויראי חטא בצערא בדוחקא ביגונא חשיבין ככלבים. (איכה ד') בנים המסולאים בפז איכה נחשבו לנבלי חרש בראש כל חצות, דלא אשכחו אכסניא ביניהו. ואינון ערב רב אינון עתירין בשלוח בחדווא בלא צערא בלא יגונא כלל, גזלנין מארי שוחד דאינון דיינין רישי עמא, (בראשית ו') כי מלאה הארץ חמס מפניהם עלייהו איתמר (איכה א') היו צריה לראש. באומאה עלך זמנא תניינא בחי ה' צבאות אלקי ישראל יושב הכרובים, דכל אלין מילין לא יפלון מפומך בכל יכלתך, למללא בהון קמי קב"ה ואלחזאה דוחקא דלהון, עיי"ש.

העמלק של ימינו

ה. כל המתבונן היטב להנעשה אצלנו כעת, ימצא בדברים הנ"ל תמונה נוראה של דורנו, איך כל הדברים האלו מתקיימים במלואם לעיני כל ישראל בימינו שהם עיקבתא דמשיחא, אשר הכופרים הם מנהיגי הדור ואינם מניחים לת"ח להרים ראש זולתי למחניפיהם ומלחכי פינכא שלהם, ולוחמים עם התורה מלחמה גלויה ביד רמה. ולו היה אצלם שפה אחת ודברים אחדים, אז לא היה לנו תקומה מפניהם, אבל חסדי ה' כי לא תמנו, שהטיל ערבוביא ביניהם, שילחמו גם אלו כנגד אלו. ובכ"ז, להלחם נגד התורה, מואב ומדין עושים שלום ביניהם. והנה כתוב (שמות י"ז, ט"ז) מלחמה לה' בעמלק מדור דור, והעידה תורה בזה כי המלחמה הזאת קיימת בכל הדורות עד בוא המשיח, אלא שבדורות הקודמין עת שלטון התורה בישראל, נהלו המלחמה זרע עמלק מאוה"ע, אבל מעת שפרקנו עול התורה ממנו, שרצו זרע עמלק בתוכנו ונתרבו בינינו המומרים להכעים, כמו היעווסעקעס הנמצאים לא לבד במדינה האדומה, כי אם בכל תפוצות ישראל, מקצה הארץ ועד קצה הארץ וגם באה"ק, אשר המתיוונים שמה הן אותן היעווסעקעס בעצמן ואין שום הבדל ביניהם, רק שאלו כותבין בזארגון יידיש, ואלו כותבים ומפטטים בזרגון עברי — ניי העברעאיש — אבל על הללו והללו נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחו מן העולם. וכ"כ גדלה עניות הדעת בימינו, שחלק גדול מעמנו תומכים אותם בכספם לגדלם

ולחזיקם ולא ידעו ולא יבינו דבר ה' "בפרוח רשעים כמו עשב, ויציצו כל פועלי און, להשמדם עדי עד" (תהלים צ"ב, ח'), ואז אוי למחזיקיהם ולמחניפיהם. וכן באה"ק הדבר ברור כשמש שתקיא הארץ אותם, כי היא פלטין של מלך ואינה מקיימת עובדי עבירה ומכ"ש עוברים להכעים (אינו בא לא לקלל ולא לברך, אלא כיון שהדברים כתובים בתורה על כרחנו יתקיימו).

ההבדל בין המנהיגים להמון הנספח ו. ואין לטעות בדברים אלו לאמר, כי כל הגדרים אחריהם מזרע עמלק הן. חלילה לאמר כן, כי הדברים אמורים כאן רק על ראשיהן ומנהיגיהם, מוריהם ומדריכיהם, כתבניהם ודרשניהם, אלו הם מזרע עמלק, העומדים בראש צבאותיהם להלחם נגד הקב"ה, אבל כל ההמון הנספח עליהם מזרע ישראל, הולכים אחריהם כבהמה בבקעה. כמ"ש הגר"א, שע"ז נאמר (תהלים ק"ו, ל"ה) ויתערבו בגויים וילמדו מעשיהם.

מה עלינו לעשות למצב נורא כזה ז. מה עלינו לעשות למצב נורא כזה אשר לא היה אצלנו מיום היות ישראל לגוי? האם עלינו להתיאש ולישב בחיבוק ידיים, עד אשר ירחמו מן השמים? חלילה להעלות כן על הדעת! ובשם הגאון בעל נפש החיים ז"ל אומרים על סיום המשנה בסוף סוטה (מט:): "ואנו אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים", אשר המשנה שם מודיעה אותנו את הקללות אשר תחולנה בעיקבתא דמשיחא. ואמר הגאון כי הדברים האחרונים שבמשנה זו גם הן קללה, והיא יותר נוראה מכל הקללות שלפניה, כי יראי ה' שיהיו בימים ההם יתיאשו וירפו ידיהם מללחום מלחמת ה', והיא טעות גדולה, והמקרא צווח (תהלים ס"ח, ל"ה) "תנו עוז לאלקים", אבל עלינו לחפש ולמצוא בתורה דרכי המלחמה הזאת ואופניה.

ח. והנה כלל גדול נמסר לנו "אם לא תדעי צאי לך בעקבי הצאן" שיר צאי לך בעקבי הצאן
לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן" (שיר השירים א', ח'), בדרך שדרכו בה אבותינו מעולם, (רש"י). וא"כ עלינו להתבונן מה עשו אבותינו בשעת גזירת השמד. ומצינו שני יו"ט שנקבעו

לדורות לזכר הנסים, שניצלנו מגזירות המן ואנטיוכוס. ויש הפרש בין שני יו"ט אלו, שיום הפורים נקבע ליום משתה ושמחה וימי חנוכה אינם ימי משתה ושמחה, רק להודות ולהלל. וטעם ההבדל הזה פירש בלבוש (או"ח סי' תר"ע), מפני שגזירת המן היתה על הגופים להשמיד להרוג ולאבד ולא נזכר כלל שהיו יכולים להנצל ע"י עזיבת דת, אבל גזירת אנטיוכוס היתה רק על הנפשות, כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל (ויק"ר פי"ג ה', מדרש תנחומא תזריע י"א). ועתה נחזי אנן מה עשו אבותינו אז, באיזו אמצעים אחזו כדי להנצל משתי הגזירות. ומצינו בגזירת המן (אסתר ד', ט"ז) לך כנוס את כל היהודים וגו' וצומו עלי, ועוד כתיב לקמן (אסתר ח', ג') ותוסף אסתר ותדבר לפני המלך ותפול לפני רגליו ותבקד ותתחנן לו... אבל לא עלתה על דעתם להלחם בזרוע נגד המן. ואין לאמר הטעם, מפני שידעו שאין כח בהם לעמוד נגד האויב, זה אינו כלום, שהרי היו בהן נביאים ואילו ידעו כי הוא רצון ה' להלחם נגד המן ודאי היו מוסרים עצמם להריגה. והרי גם החשמונאים היו מעטים נגד רבים וחלשים נגד גבורים ובכ"ז לא נמנעו מלהלחם, אלא ברור, כי בימי המן ידעו כי לא זו הדרך להלחם בזרוע ואחזו רק באומנות אבותיהן לצעוק אל ה'. אמנם בגזירת אנטיוכוס, אף כי בודאי ג"כ התענו והתפללו לה', בכ"ז לא הסתפקו בזה, אלא חרפו נפשם למות במלחמה ממש. וצריך להבין טעם ההבדל הזה.

בימינו אשר זרע עמלק מתגברים
דבר ברור כי הוא מעשה שטן והעצה
האמיתית היא להלחם נגדם בזרוע
ממש במס"ע להריגה

ט. יש להבין ולידע, כי אף שבכל הארץ
משפטיו (תהלים ק"ה, ז') ואין עוד מלבדו
כתיב (דברים ד', ל"ה), אבל בשעה
שמדה"ד מתגברת מאד לפעמים ניתנה רשות לשטן ללחום נגד הקב"ה
כביכול. (עיין בסוף מסלת ישרים דבריו בהקדמה לקל"ח פתחי חכמה,
בענין גזירות ת"ח, וברמב"ם רפ"ט מהל' תשובה). ונמצא שישנם שתי מיני
הנהגות: א) מעשי ה', ב) מעשה שטן. וכן הגזירות על ישראל הן בשני
האופנים, ובכל גזירה צריך להבחין מאיזה אופן היא. וסימני הבחינה בזה,
שאם הגזירה היא על הגופות כבימי המן, זוהי מעשה ה', ותכליתה היא
להחזירנו למוטב, וגדולה הסרת הטבעת (מגילה יד.), ובאופן זה אין מקום
למלחמה והיא לא תצלה. אבל אם הגזירה היא על הנפשות ותכליתה היא
להעביר ישראל על דתם ולא להחזירם למוטב, אין זה מעשה ה' כי אם

מעשה שטן. וכדי להחליש כח השטן דרוש שישראל ימסרו עצמן להריגה, במלחמה ממש. ודוגמא לזה אנו רואין בימינו גזירות על ישראל בשתי מדינות שונות. כי גזירות האדומים הן מעשה שטן, לרחק ישראל מאביהן שבשמים, ובמדינה האחרת היא להיפוך לקרב בזרוע את הרחוקים. ושמעתי מפה קדוש בעל ח"ח ז"ל בזה"ל: "יודען האבען פארזעהן, בשעת עם האבען זיך אנגעהויבן די גזירות פון די יעווסעקעס האבן יודען געדארפט ארויסגעהן געגען זיי אויף מלחמה במסירת נפש. אמת עם וואלטען טאקי אסאך יודען נהרג געווארען, אבער דער כח פון שטן וואלט געווארען אפגעשוואכט. בשעת עם האט זיך אבער ניט געפונען ווער עם זאל זיך מוסר נפש זיין אין מלחמה, זיינען די יעווסעקעס געווארען שטארקער" (יהודים שגו בשעה שהתחילו גזירות היבסקים היו היהודים חייבים לצאת נגדם למלחמה במסירות נפש, אמת ^{אוצר החכמה} יהודים רבים היו נהרגים, אולם כוחו של השטן היה נחלש, אולם כאשר לא נמצא מי שימסור נפשו במלחמה, נתחזקו היבסקים). ולפי"ז בימינו אשר זרע עמלק מתגברים מאד אצלנו והדבר ברור כי הוא מעשה שטן, העצה האמיתית היא להלחם נגדם בזרוע ממש, במסירת נפש להריגה. אבל כמדומה כי לפי המצב כעת קשה לקיים העצה הזאת בפועל, כי כל מלחמה דורשת שרי צבא לעמוד בראש העם להורותם איך להתנהג, ואנחנו יתומים נותרנו כי אנשי אמנה אבדו, ופסו עומדים בפרץ במסירת נפש. אבל אם אין בנו כח להלחם נגד עמלק ושותפיו באופן ישר (דירעקט), אפשר ואפשר לנו לנהל את המלחמה בעקיפין (אינדירעקט), וגם בזה אנו צריכין להקשיב לעצת התורה באיזה אופן ללחום.

אם נתחזק בלימוד התורה יחלש כוחו י. ידוע שבמלחמה כל צד צריך לידע איה של עמלק נמצא מקור כחו של הצד שכנגדו, אולי יוכל

להחלישו שם. וגם אנחנו צריכין לידע במה כוחו של עמלק גדול ובאיזה אופן אפשר להחלישו. וד"ז גילתה לנו תורה בהכתוב (שמות י"ז, ח'): וילחם עם ישראל ברפידים, ופירשו רז"ל שנרמז לנו בזה מפני מה היה כח בעמלק להלחם עם ישראל, שרפו ידיהם מדברי תורה (סנהדרין ק"ו. וברש"י). ולמדנו מזה כי סיבת כחו ועיזו של עמלק הוא ברפיונו בלימוד התורה. וא"כ כל מה שמתגבר אצלנו הרפיון בד"ת מתגבר כחו של עמלק. ולהיפוך, אם נתחזק

בלימוד התורה יחלש כחו של עמלק. וא"כ עלינו להתאמץ בכל עוז להפיץ לימוד התורה, ללמוד לעצמו ולגדל בניו לת"ת ולהחזיק בידי אחרים הלומדים, וזהו חיצו מות לעמלק. ואף שהדבר הזה אינו מורגש לעיני בשר, אבל הלא אין לנו חושים להשיג בם דברים רוחנים ומדעת עצמנו לא נדע בזה מאומה, זולתי המקובל בידנו מרז"ל בתורה שבע"פ. וכל אדם מישראל הלומד תורה או מחזיקה מחליש במדה ידועה כחו של עמלק ויש לו איזה חלק במצות מחיית עמלק. ואין אלו דברי דרוש, כי צריכין אנו להאמין בפירושי רז"ל להמקראות, שהן דברים כהווייתן ממש. וכבר כתב הרמב"ן בפירוש חומש (במדבר, ג', א'), כי כן דרך הכתובים לפרש ולרמוז.

העצה היא התאגדות היראים לחטיבה יא. ומעתה הדרך כבושה וגלויה לפנינו והכלי אחת זיין בדינו וברשותינו להפיץ דעת תורה ויראת ה' בכל יכלתנו, אבל צבת בצבת עשויה (אבות פ"ה מ"ו), מי ילך לפנינו בדור יתום כזה אשר נותרנו ערומים? והעצה לזה היא התאגדות היראים לחטיבה אחת, למטרה זאת לבדה. כמאמר הרמב"ם² "מימי לא נצחני אלא בעל מלאכה אחת", שלא לעסוק בדברים הרבה, אלא בעבודה אחת, ואין עושין מצות חבילות חבילות (ברכות מט.). ושנינו במשנתנו (סנהדרין עא:), פיזור לצדיקים רע להם ורע לעולם, כינוס לצדיקים טוב להם וטוב לעולם. כי כל יחיד ויחיד בפני עצמו מה כחו, ודיו להפקיע את עצמו. והיתרון לרבים על היחיד בדרך הטבע ובדרך סגולה. בדרך הטבע, גמירי דטונא דמדלי איניש על כתפיה אינו אלא שליש ממשאו שמסייעין אותו להרים (סוטה לד.). ובדרך סגולה, כי זכות הרבים מסייעתם להשיג סיעתא דשמיא, ואינו דומה מועטין העושין את המצוה למרובין העושין את המצוה (תו"כ ורש"י בחקותי כ"ו, ח'). ועי"ז ש"ש מתקדש ככתוב (דברים ל"ג, ה') ויהי בישורון וגו', ובאופן זה יש לצפות שירחם ה' על עמו, לכלות פשע ולהתם חטאת מקרבנו, ובזמן שהקול קול יעקב אין ידי עשו שולטות בו (בראשית רבה פס"ה, ט"ז).

בכופרים ובעוברים להכעיס א"א לומר יב. אפשר שימצאו אנשים שיתקשו בקצת עליהם שהם מלאים מצוות כרימון דברים הנאמרין בזה, הלא מסור בדינו כי פושעי ישראל מלאים מצות כרימון (חגיגה כז.) וישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא (סנהדרין מד.), אבל השואל כן הוא שואל שלא מדעת, כי המאמרים הנ"ל ודומיהן הכל איירי במאמינים בעיקרי הדת, אלא שהם רשעים ובעלי

עבירות להנאת עצמן, אבל בכופרים א"א לאמר עליהן שהן מלאים מצות כרימון ומכ"ש בעוברים להכעים. וז"ל הרמב"ם בפיה"מ פ' חלק: וכאשר יאמין האדם ביסודי הדת הוא נכנס בכלל ישראל ומצוה לאהבו ולרחם עליו וכו' ואפילו עשה עבירות מחמת התאוה הוא נענש כפי חטאיו ויש לו חלק לעוה"ב והוא ממושעי ישראל, אבל כשנתקלקלה האמונה בעיקרי הדת יצא מן הכלל וכו' ומצוה לשונאו ולאברו וע"ז נאמר (תהלים קל"ט, כ"א) משנאיך ה' אשנא וגו' עיי"ש.

היצה"ר נותן עצותיו איך להלחם נגד היצה"ר בכל התחבולות שבעולם ובלבד שלא ילמדו תורה אשר היא גחלת על ראשו יג. מכל המבואר למעלה יוצא, כי עיקר העיקרים בעבודת התאגדות של יראים, צריכה להיות ההשתדלות להפיץ לימוד התורה בישראל. אבל מה אנחנו רואים, נתקיים בנו: כד רגזו רעיא על ענא עביד לנגדא סמותא (ב"ק נב. [וברש"י כשרועה כועס על הצאן מסמא את עיני התיש מנהיגם]), כי עושים אצלנו את העיקר לטפל ואת הטפל לעיקר. היינו שמתעסקין במכשירי מכשירין של מצוה ולגוף המצוה אינם באים. כמו המשל שהובא בהקדמה לס' חיי אדם, לאחר שהיה נצרך לבגד וכאשר לתפירת בגד דרושה מחט ע"כ התחיל להתלמד עשיית מחט וכל ימיו היה עסוק בזה עד שמת בלא בגד. וכן אנחנו עסוקים בטפלים שבטפלים ובין כך הננו נותרים ערומים בלא תורה. והיצה"ר מוליכנו שולל, כאותו הגנב הנתפש ומשתמט מידי תופשיו, וכאשר קוראים בקול תפשו את הגנב הוא מתערב בין המון הצועקים והוא מרים קולו וצועק ג"כ תפשו את הגנב. ככה היצה"ר משחק בנו ונותן עצותיו איך להלחם נגד היצה"ר בכל התחבולות שבעולם ובלבד שלא ילמדו תורה אשר היא גחלים על ראשו (עיין בפירוש הגר"א למשלי כ"ה אם רעב שונאך ולהלן) ומרוב הטירדות באמצעים, שוכחים לגמרי את עיקר המטרה.

אנחנו צריכים להתבונן בהתנהגותם של תלמידי לבן כדי ללמוד איך להתנהג במע"ט יד. והקדוש בעל ח"ח ז"ל היה מפרש דברי יעקב אע"ה (בראשית ל"ב, ד') עם לבן גרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים (רש"י שם), כי הכוונה בזה שהתאונן על עצמו שלא הגיע במעשיו הטובים להנהגתו של לבן במעשיו הרעים, ויעקב אמר על עצמו שלא התאמץ כ"כ במע"ט כמו לבן במעשים רעים. וכן אנחנו צריכים להתבונן בהתנהגותם

של תלמידי לבן כדי ללמוד איך להתנהג במע"ט. ורואים אנחנו אצל כל המפלגות, כי אף שהפרגרמות שלהן הם ע"ד גשמיות, אבל למעשה עיקר תשומת לבם לרוחניות להפיץ כפירה והפקרות, ככה גם אצלנו עיקר עבודתנו צריכה שתהא רוחנית, להפיץ דעת תורה ויראת ה'. והשמחים לנצחונות היראים בענינים גשמיים, יש לאמר להם כמו שאמר שר צבא ידוע אחרי נצחון אחד שהיה לו, ובנצחנו זה אבד מחצית העם אשר אתו, עוד נצחון אחד כזה ואבדתי. כי הנצחונות הגשמיים עולים במחיר יקר מאד, בהפסד הרוחניות. והכוחות שמבזבזים לנהל מלחמה בדברים גשמיים, אילו נשתמשנו בהן לרוחניות, היו התוצאות יותר נכבדות ונעלות. כי הגשמיות היא בידי שמים והרוחניות בידי אדם. ובגשמיות ההצלחה תלויה לפי ערך הבטחון בה', ברוך הגבר אשר יבטח בד' (ירמי' י"ז, ז'). ואילו ברוחניות כתוב (מיכה ו', ה'), אל תבטחו באלוף, זה הקב"ה (חגיגה ט"ז, ע"א).

אין תרופה נגד היצה"ר זולתי התורה טו. ובעת האחרונה מתנהלת תעמולה בין החרדים להפיץ את "ארטדכסישע ליטראטור" ("הספרות החרדית"), והנה כבר כתב במסלת ישרים (פרק ה') כי אחרי שהקב"ה אשר ברא את האדם ואת היצה"ר, מעיד, כי אין תרופה אחרת נגד היצה"ר זולתי התורה לבדה, בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תכלין (קידושין ל:), אם יקום אדם ויאמר יש לי עצות אחרות לזה הוא תועה ומתעה. וא"כ "ארטדכסישע ליטראטור" ("ספרות חרדית") ושיחות בטלות שלה, האם תוכל לשמש כתרים בפני פורענות של היצה"ר? וערכיך ערבא צריך, כי הלא שערי הליטראטור (הספרות) הזאת פתוחים לרווחה גם לפני היצה"ר. והדעות שמפיצה הליטראטור (הספרות) הזאת אינן מתאימות כלל לדעת התורה. ואף שלא נחשדו לעשות כן בזדון ח"ו, אבל גורם לזה מיעוט ידיעת התורה אשר אצלנו כעת. ויש לומר להמפיצים האלו כמו שאמרו למלך הכוזרי (ס' כוזרי, פתיחה) "מחשבותיך רצויות ומעשיך אינם רצוים".

יהודי אינו חפשי והחפשי איננו יהודי טז. ועניות דעת תורה גרמה שנשתבשו הדעות מאד גם אצל החרדים. ונקח דוגמא אחת מהרבה, הקדוש בעל ח"ח ז"ל היה אומר: מען אזגט "פרייע יודען" איך פערשטעה ניט ווי איז דאס פרייע יודען? פרייע זיינען זיי טאק, אבער

זיינען זיי דאך קיין יודען נישט (אומרים "יהודים חפשים". אינני מבין מה משמע יהודים חפשים? אמנם הם חפשים, אולם יהודים אינם כל עיקר). והוא תרתי דסתרי אהדדי, כי יהודי אינו חפשי והחפשי איננו יהודי. עוד היה אומר: בעוה"ר אנו סומכין על דברי הכומר יותר מעל דברי רז"ל, אם אב"י ורבא פוסקים ומחליטים על פלוני שאיננו יהודי אין אנו סומכין ע"ז ועדיין הוא אצלנו בחזקת יהודי, אבל אם הכומר יעיד בחתימתו על אותו האיש שיצא מכלל יהודי, אז גם אנחנו מכירין אותו לנכרי. אבל באמת צריך לידע בבירור שאין אדם יהודי בלתי אם התורה תכירוהו ליהודי, ואלו שהתורה גמרה דינם שאינם יהודים, לא תועיל להם שום תחבולה בעולם להיות יהודים. (זולתי אם יחזרו בתשובה, אשר זה מועיל אפילו אם כפר בעיקר כל ימיו), והרי הם אברים מתים באומתנו המרקיבים את כל הגוף. ואם הם קוראין את עצמן יהודים, הלא דעתם זו ככל דעותיהן היא נגד דעת התורה, כי היא בנויה על יסוד הזיוף שאפשר להיות יהודי בלא תורה ומצותיה. והדעה הזאת היא עקירת כל התורה כולה.

גם החרדים משתדלים לכונן "חזית יהודית מאוחדת" נגד הנכרים. אבל מי הם ה"יהודים" שותפנו — ? — הלא הם מתיוונים ואינם יהודים כלל

יז. וכמה אנחנו רחוקים מלהכיר ולהבין אמיתות דעת תורה בזה ומעשים בכל יום יוכיחו ההיפך. ולדוגמא, כאשר דרוש לבחור

צירים לשלטון העיר או המדינה משתדלים גם החרדים לכונן "חזית יהודית מאוחדת" נגד הנכרים. אבל מי המה ה"יהודים" שותפנו, הלא הם מתיוונים ואינם יהודים כלל, אשר בכל כוחם מתנכרים אלינו ושונאים אותנו. האם צירים כאלו טובים בעדנו יותר מנכרים? וצא וראה במדינה האדומה, אשר אחב"י שמה נתונים למרמס תחת רגלי היעווסעקעס ה"יהודים", האם טוב להם עתה מבימים הקודמים אשר היו עבדים לניקליי ומשרתיו הצוררים? וידוע גם עכשיו כי בהעיירות הרחוקות במדינה ההיא, מקום אשר במקרה אין היעווסעקעס מצויין שם, אפשר ליהודים לחיות עכ"פ חיי צער, אבל במקומות היעווסעקציא, חיי אחב"י אינם חיים, ונחמתם האחת היא כי לא יארכו ימי חייהם, כאשר יעידו מכתביהם לחו"ל.

בן אדם שאין בו יראת שמים אין מננים אותו לשום מינוי בישראל

יח. והנה דין התורה בזה ידוע, כי כל אדם שאין בו יראת שמים אין ממנין אותו לשום מינוי בישראל (רמב"ם ריש הל' מלכים), אבל לבד ההפסד באופן ישר —

אוצר החכמה

דירעקט — עוד יתרה יש בזה, כי אנחנו מאשרים ומקיימים את הזיוף כי המה יהודים, ומרימים את האבטריטט (הסמכות) שלהם כי הם ויאוים והגונים להיות שלוחי ציבור יהודי. והעבירה הזאת מתן שכרה בצידה, כי הם משתמשים בהכח שניתן להם מאתנו לבזותנו ולהשפילנו עד לעפר וגם להלשין עלינו בסתר ובגלוי כמאמר חז"ל: כל המחניף לרשע לסוף נופל בידו (סוטה מא:). וכ"ז מפני שאנחנו רוצים להטעות את עצמנו ולהכירם ליהודים. אבל מה בצע כי נשלה את נפשותינו בחלומות שוא והמציאות באה ומטפחת על פנינו, בכל עת ובכל שעה. כי הם אינם מסתירים את פרצופם כלל ולוחמים נגד התורה ביד רמה.

חילוק כבוד לרשעים הוא עון המבלה מנפש עד בשר אש היא עד אבדון תאכל יט. לפני ל"ה שנה בערך כאשר נשרפה העיר ראדין והקדוש בעל ח"ה ז"ל כתב אז מכתבי קו"ק לעזרת הנשרפים להדפיסם במ"ע והיה צריך לכתוב לעורך ידוע, וכאשר בראש המכתב צריך לכתוב איזה תואר של כבוד, והקדוש ז"ל לא ידע לשית עצות בנפשו איך לצמצם בהתואר שלא תהא בו תיבה יתירה שאינה הכרחית. והיה במבוכה זאת כמה ימים, עד אשר החליט איך לכתוב. ואחר שלחו את המכתב היה דואג ומצטער שמא לא נזהר כראוי וכתב איזו תיבה שהיה אפשר בלעדה ונמצא שנתן כבוד לרשע בלי הכרח. ולפני י"ב שנה בערך בא אותו האיש לעיר אחת במדינה זו ועשו לו שם כבוד גדול ועצום. וכאשר סיפרתי מזה להקדוש ז"ל השיב בזה"ל: וואס ווערט איר נתפעל? איר האט געזעהן אז מען טראגט... וואס פיר א פאראד מען מאכט" (מה לך מתפעל? כלום ראית כאשר נושאים... איזה כבוד מנחילים), ואחרי רגע אמר "נו ווער ווייס אפשר האט ער אמאל קינדווייז געזאגט אמן יש"ר, גיט מען אים אפ אויף דער וועלט" (מי יודע שמא אמר בילדותו אמן יש"ר וגומלים לו בעולם הזה). וזה קרוב לשלושים שנה כאשר סיפר לי בזה"ל: "איך בין א מאל געוועזען אויף א אסיפה אין ווילנא, אויף דער אסיפה זיינען געוועזען אלע גדולים, און ר' ישראל ז"ל — סלנטר — איז אויך געוועזען, האב איך געפרעגט א קשיא און קיינער האט ניט געהאט וואס מיר צו ענטפערן. איך האב געפרעגט זאל זיין אז מיר האבען ניט בכח צו האלטן מלחמה מיט די רשעים, אבער וואו האבען מיר גענומען דעם היתר געבען זיי כבוד. דאס האב איך געפרעגט און אלע זיינען געבליבען שטיל" (פעם נוכחתי באסיפה בוילנא, באסיפה זו השתתפו כל

הגדולים, גם רבי ישראל סלנטר נכח, הקשיתי קושיא ואיש לא ידע להשיב עליה. שאלתי: נניח, כי אין לנו כח להלחם ברשעים, אולם מנין קבלנו היתר לחלק להם כבוד. זה שאלתי וכולם (החרישו), וכבר כתב רבינו יונה בש"ת (שער ג' אות קמ"ט וכן שם באות נ"א) כי חילוק כבוד לרשעים הוא עון המכלה מנפש עד בשר, אש היא עד אבדון תאכל, כי המון חלושי הדעת בראותם הכבוד הניתן לרשעים, נמשכים אחריהם ונוסף גם ההמון הזה על שונאינו.

שלוחי השטן מתלכשים בלבושים שונים כ. וצריך לידע ולהבין כי שלוחי השטן מתלכשים בלבושים שונים, כי יש מהם הבוחרים להמית התורה במיתה הקשה שבתתקצ"ט מיתות, אסכרה (ברכות ח.). ויש ביניהן שימצאו לנכון יותר למטרתם להמיתה במיתה נשיקה, אבל אלו ואלו שואפים למטרה אחת, אלא שחלוקים בדרכי המקטיקא איך להגיע אל המטרה המכוונת.

בנין מולדת יהודית בא"י בה מחנכים בב"ם של המתיוונים אין סופו להתקיים בועט זיך א יודיש לאנד אין א"י ("נבנית מולדת יהודית בארץ ישראל") והנה אילו היה כן באמת, ודאי אין שמחה גדולה מזו לעם ישראל, אבל הלא ידוע ומפורסם כי יותר ממחצית הילדים שמה מתחנכים בב"ם של המתיוונים, זאת אומרת שמחנכין אותן מקטנות להיות מומרים סתם או מומרים להכעים, וא"כ לשמחה מה זו עושה? האם זהו בנין של יהודים או חורבן של שונאיהם? הלא הדבר ברור כי בנין באופן כזה אין סופו להתקיים כי אין הקב"ה עושה תורתו פלסתר.

גלגל הזמן מסתובב במהירות — מה שנעשה בדורות הקודמים במשך מאות שנים נעשה כעת במשך זמן קצר מאוד כב. והקדוש בעל ח"ח ז"ל היה אומר: בעת האחרונה אנו רואים דברים אשר בהשקפה ראשונה ידמה כי לא נראה ולא נשמע כן מעולם, אבל באמת אין כל חדש תחת השמש, אלא שההבדל בין זמננו זה לזמנים הקודמים, כי גלגל הזמן סובב במהירות ומה שנעשה בדורות הקודמים במשך מאות שנים, נעשה כעת במשך זמן קצר מאוד, וע"כ הדברים בולטים ומורגשים ביותר השינויים מאתמול עד היום. וא"כ גם המאמר "תיסרך רעתך" (ירמי' ב', י"ט) מתקיים כעת במהירות יותר

מבדורות הקודמים. ואמיתת דברים אלו ניכרת לעין כל רואה, בענין גלגל הזמן של עניות ועשירות, אשר לפני העשירות אצל מי שהוא התקיימה במשך דור שלם או גם שתי דורות. ומה אנו רואים כעת? העשירות היא בקיוון דיונה, אשר בין לילה היה ובין לילה אבד (יונה ד', י'). וכן בהשנינו שנעשה בעולם במצב המדינות וממשלותיהן. ובכלל אנו רואים כי העת היא עידן ריתחא בעולם ומדה"ד מתוחה על שונאי ישראל, וא"כ הסכנה מהקאת הארץ קרובה יותר בימינו מאשר היה בדורות הקדמונים.

בחירת צירים מתיוונים — מלבד חומר כג. ובענין בחירת צירים מתיוונים, מלבד האיסור — אין שום תועלת מזה חומר האיסור שיש בזה כמבואר למעלה,

עוד אפילו באופן היותר טוב אין שום תועלת מזה למעשה. והקדוש בעל ח"ה ז"ל היה אומר על הכתוב (איוב ג', י"ט) "קטן וגדול שם הוא", כי בעוה"ז מי שנקרא קטן אפשר שבאמת אינו קטן והגדול אינו גדול, אבל בעוה"ב הקטן הוא קטן באמת והגדול שם הוא גדול באמת עכ"ד. וא"כ צריך להבחין מה הן סימני הקטנות והגדלות בעולם האמת. והנראה מדברי רז"ל כי הסימן המובהק בזה לפי ערך הרגשת האדם מ"אנכי" שלו, כי לפי גדלותו של אדם באמת, יקטן אצלו ה"אנכי", ולפי קטנותו, יגדל ה"אנכי". וע"כ מרע"ה שלא קם כמוהו (דברים ל"ד, י'), היה עניו מכל האדם (במדבר י"ב, ג'), ונבוכדנצר וסנחריב אמרו "אני ואפסי עוד" (ישעי' מ"ז, ח'). והנה התנאי העיקרי לשליח ציבור שיהא נאות למשלחתו, הוא שידחה טובתו והנאתו הפרטית לטובת הרבים. וכן היה אצלנו מאז ומעולם אשר פרנסי הדורות מסרו נפשם לטובת הכלל. ולפי אמת מדה זו החפשים הם קטנים שבקטנים אשר אינם מוותרים על הנאותיהם ותאוותיהם אפילו כל שהוא, ולא ימסרו את עצמם לטובת הכלל, כי אם להיפוך, טובת הרבים נדחית אצלם מפני טובת עצמם. ומה בצע לבחור בשליחים כאלו, החשודים למכור את הכלל לטובתן?

החפשים אפי' בשעה שהם מתכוונים כד. והנה איך צריך להיות המקטיקא שלנו לטובתנו יריעו ויזיקו לנו בנוגע לאוה"ע? נתפרש בכמה מקומות

בדברי רז"ל ונרמז בתורה ריש פ' וישלח עיי"ש ברמב"ן. ובדורות הקודמים הקשיבו לעצותיה של תורה הנאמנות ומתאימות למצב ישראל בין העמים,

"כבשה אחת בין שבעים זאבים" (אסתר רבה י', י"א), אבל החפשים אשר כל תורתם היא "נהיה כגוים", בוחרים גם בפוליטיקא דרכי הגוים, אשר אינם מתאימים כלל למצבנו המיוחד במינו, ואשר אין דוגמתו בשום אומה ולשון. וא"כ אפילו בשעה שהם מתכוונים לטובתנו, יריעו ויזיקו לנו בעצותיהם הנבערות לנו לפי מצבינו.

20002

"אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו" כה. ועל כולם הלא כתוב (תהלים קכ"ז, א') "אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו", ואיך יעלה על הדעת כי האנשים האלו אשר הפנו כתף סודרת לאלקי ישראל ולתורתו ישיגו סיעתא דשמיא. והרי כתוב (דברים כ"ז, כ"ו) ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת, ובודאי הארור בכל אשר יפנה לא יצליח. ואם מצליחים במעשיהם, הלא הוא להרוס ולא לבנות, ואין זו סיעתא דשמיא אלא סיעתא דשטן להצליחם בהריסותיהם. ולבד זה ידוע אשר פיהם דיבר שוא ואומרים הרבה ואפי' מעט אינם עושים, וא"כ איזה תועלת תוכל לצמוח מבחירת אנשים כאלו להיות שלוחינו.

אין להתיר איסור דאורייתא מפני כו. ואחרי כל הדברים האלו בכ"ז נמצאו בין דרכי שלום ומשום איבה היראים אנשים המקילים בזה, ועיקר טעמם הוא מפני דרכי שלום או משום חשש איבה. וכבר אמר גדול אחד ז"ל בכעין זה: אם הם רוצים בשלום יעשו שלום עם היצה"ר בעצמו לעשות כרצונו ולא תהא שום מלחמה עוד. ומצד ההלכה ידוע כי אין להתיר איסור דאורייתא מפני דרכי שלום ומשום איבה, אבל באמת הטעם הנ"ל הוא הטעאת היצר כדי למנות את שלוחיו להיות פרנסי הדור.

יש ליצה"ר בין שלוחיו "רבנים" הלבושים כו. וצריך לידע עוד כי יש להיצה"ר בחנותו באיצטלא דמילתא ובחלוקא דרבנן כל מיני סחורות שבעולם, הכל לפי צורך המקום והשעה. וכאותם ה"סוחרים" הידועים בוורשא, הנותנים אבנים במחירן של אבנים טובות, ככה יש להיצה"ר בין שלוחיו גם "רבנים" הלבושים באיצטלא דמילתא ובחלוקא דרבנן, הכותבים וחותמים קו"ק לחזק ידי זרע מרעים במלחמתם נגד התורה. ויש שלומדים זכות על ה"רבנים" האלו כי שטותם מכפרת על שיטתם. ותשובה ע"ז שמעתי בשם כ' מו"ר

הגר"ח הלוי ז"ל מבריסק לפני שלשים שנה ויותר על אחד שהדפים בהמליץ דברים רעים, וגדול אחד לימד זכות על הכותב כי הוא טיפש. ואמר ע"ז הגר"ח ז"ל: לו יהא כי באמת הוא טיפש, אבל הנסיון יורנו כי גם הטיפש יתחכם בדברים הנוגעים לו, "אין זיין עסק", וא"כ בהכרח צריך לאמר על הכותב כי אין התורה עסק שלו, "א פרעמדער עסק", וע"כ הוא מתטפש שם ככל העולה על רוחו. וככה גם בימינו אלו, הכותבים קו"ק בשם התורה ללחום נגד התורה. אלא שכבר הגיע המצב לידי כך שאין צורך עוד לשלוחי היצר בהסכמותיהן של "רבנים" ויוכלו לעבוד עבודתם בלי מפריע, כי יש להם "גדולים" משלהם דוקטורים ופרופסורים עד בלי די. ומתקיימת לעיננו הקללה "חוצפא יסגי" (סוטה מ:): אשר הכוונה יסגי מלשון גדולה, כי להיות "גדול" בימינו אין צריך אלא חוצפא. ולפי ערך החוצפא יגדל ערך האדם, כאשר אנו רואים עתה במנהיגיהם החדשים, אשר מימיהם לא עשו דבר טוב, ולא נעשו למנהיגי הדור אלא בשביל חוצפתם.

אוצר החכמה

מפני מיעוט ידיעתנו בתורה העקוב ^{העקוב} כח. וכ"ז באתנו ע"י עניות דעת תורה למישור בעינינו ^{העקוב} הגורמת לשיבוש הדעות ובתר עניא אזלא עניותא (ב"ק צב.), כי שיבוש הדעות גורם להתמעטות לימוד התורה וחוזר חלילה. וכמו שפירש הגר"א על מאמרם (ברכות ה.): אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה. והוא תימה שהרי עון ביטול תורה גדול מכל העונות, כשם ששכר ת"ת גדול מכל המצות, ואחרי שיש העון הזה איך אפשר לאמר פשפש ולא מצא? ואמר הגר"א בפירושו, דמשו"ה אינו מוצא לו עונות מפני שלא למד, ואילו למד היה יודע ומבין עונותיו. וככה גם אנחנו מפני מיעוט ידיעתנו בתורה, העקוב למישור בעינינו.

סיבת הסיבות לכל תחלואינו היה מה שרפו ידינו מד"ת וא"כ הרפואה היא להפיץ תורה ^{העקוב} כט. היוצא בקצרה מכל האמור, כי סיבת הסיבות לכל תחלואינו היה מה שרפו ידינו מד"ת, וא"כ גם הרפואה העיקרית היא רק אחת, כי עלינו להשתדל להפיץ תורה. ובראש כל אסוון אנא חמר (ב"ב נח:), דקאי על התורה שקרויה יין, כמו שפירש הגר"א, ובאתר דאית חמר תמן לית סממנין מתבעין.

ל. בחתימת המאמר הזה ראוי למסור דברי
הקדוש בעל ח"ח ז"ל, רבים מיראי ה' יתמהו
לאמר מה זה עשה ה' לנו להתגביר כ"כ כח
הכופרים, אבל התשובה לשאלה זו מפורשת בתורה (דברים י"ג, ב') כי יקום
בקרבך וגו' ונתן לך אות בשמים ומופת בארץ ובא האות והמופת ההוא לא
תאבה אליו ולא תשמע לו כי מנסה ה' אתכם וגו'. ומפורש בכתובים אלו כי
אפשר שכאשר יקום שקר להסית ולהדית, ויתן אות בשמים כי מחר
תעמוד החמה במקומה, יתנו לו כח מן השמים שיתקיימו דברים והחמה
תעמוד. ומפני מה הוא כך? "כי מנסה ה' אתכם" וא"כ בעיקבתא דמשיחא
דכתיב (זכרי' י"ג, ט') וצרפתים כצרוף הכסף ובחגתים כבחון הזהב, שצריך
להיות קודם בוא המשיח צירוף אחר צירוף ובחינה אחר בחינה, אין מקום
לתמוה על הכח שניתן לנביאי השקר בימינו, כי מנסה ה' אותנו.

הטומאה מתגברת בכוחותיה האחרונים
באופן שלא היה מימות עולם ומזה נוכל
להבין כי הישועה קרובה לבוא

עוד אמר כי טבע כל דבר להתגבר בכל
כחותיו בהגיע זמנו להתבטל, כן הוא בנר
טורם יכבה וכן החושך בסוף הלילה (עיי' כלי
יקר סו"פ שמות). וכאשר קרובים הימים אשר יתקיים הכתוב: ואת רוח
הטומאה אעביר מן הארץ (זכרי' יג, ב), ע"כ הטומאה מתגברת בכוחותיה
האחרונים, באופן שלא היה כן מימות עולם. ומזה נוכל להבין כי ימי הישועה
קרובים לבוא.

"תהיינה לראש יוסף ולקדקוד נזיר אחיו"

עתיד הקב"ה לגמול טובות עם בני ישראל, חלף כל הצרות שסובלים בגלות
הקשה, מלבד רב טובו הצפון באוצרות השכר ליראיו שומרי-בריתו, במיוחד
אלו העומדים בנסיונות. בברכות שברך יעקב אבינו ליוסף הכתוב מסיים:
"תהיינה לראש יוסף ולקדקוד נזיר אחיו" (בראשית מ"ט, כ"ו), פירוש: שכר
מיוחד ליוסף, כיאות לפי מעלתו, ועוד שכר נוסף מאוצר הגמולות בעד היותו
"נזיר אחיו" — "שריחקו אותו אחיו" (בר"ר פ' צ"ח). כי את הכל ממש יביא
האלקים בחשבון, ובעד כל חבטה שאנו סופגים עכשיו ממטה זעמו, עוד ישוב
וינחמנו בכפלים.

מפי השמועה³